

Напрями використання оборонних видатків альянсу AUKUS

(Представлено: д.е.н., проф. Ахромкін С.Н.)

Військовий альянс AUKUS між Австралією, Великобританією та Сполученими Штатами Америки спрямований на поглиблення військової, промислової та інноваційної інтеграції, щоб зберегти технічну перевагу над такими конкурентами, як Китай, та захистити інтереси цих трьох держав у Тихому океані. Встановлено той факт, що дослідження сфери економіко-правого існування оборонного альянсу AUKUS останнім часом зацікавлює все більше і більше дослідників за напрямом оборонних видатків. Питання формування та використання оборонних видатків альянсу щороку набувають все більшої актуальності, виходячи з високої вартості партнерського проекту, пошуку джерел його фінансування та складностей його реалізації. Ідентифіковано дві компоненти AUKUS: створення атомних підводних човнів зі звичайним озброєнням та розширення оборонних можливостей. Напрями співпраці країн-членів альянсу прискорюють і поглиблюють розвиток і забезпечення передових військових сил і засобів. Стратегічне узгодження національних оборонних стратегій учасників пакту, засноване на спільних цінностях, сприяє безпрецедентній співпраці в галузі передових технологій. У найближчий час партнери AUKUS мають зосередити свою увагу на мобілізації капіталу, зокрема з приватного сектору, для інвестування в технології та оборонну інфраструктуру, щоб задовольнити найбільш нагальні потреби військового альянсу.

Ключові слова: оборонний бюджет; військовий бюджет; оборонні видатки; військовий альянс; AUKUS.

Актуальність дослідження. AUKUS – це тристоронній військовий альянс між Австралією, Великобританією та Сполученими Штатами, створений 15 вересня 2021 року після 18 місяців таємних переговорів. Назва альянсу походить від трьох країн Австралії (Australia; A), Великобританії (United Kingdom; UK) та США (United States; US), функціонування якого спрямоване на захист інтересів цих трьох держав у Тихому океані та, найголовніше, на його унікальний підхід до промислової та технологічної співпраці. Ідея виникнення AUKUS була зумовлена такими причинами:

- Великобританія вийшла з Європейського Союзу та переглядала свою зовнішню політику;
- адміністрація США була відкрита для надання ядерних технологій неядерним країнам;
- Китай нарощував свою військову присутність у Тихому океані, особливо на спірних територіях.

Партнерство AUKUS між Австралією, Великою Британією та Сполученими Штатами спрямоване на поглиблення військової, промислової та інноваційної інтеграції, щоб зберегти технічну перевагу над такими конкурентами, як Китай. На зустрічі в грудні 2023 року було підкреслено, що успіх AUKUS залежить від залучення капіталу приватного сектору, зокрема через Мережу оборонних інвесторів цього альянсу і запропонований Галузевий форум. Інвестиції, такі як 300 мільйонів доларів США в Субік-Бей, демонструють роль приватного сектору у зміцненні обороноздатності. Проте максимізація потенціалу приватного капіталу вимагає від урядів AUKUS адаптації, пропонуючи чіткіші шляхи для інвестицій і зменшуючи регуляторні бар'єри для сприяння інноваціям і співпраці в оборонному секторі [11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Виходячи з того, що досліджуваний нами військовий альянс AUKUS створений лише декілька років тому, можна констатувати той факт, що дослідження сфери його економіко-правого існування зацікавлює все більше і більше дослідників за напрямом оборонних видатків. Наразі питанням створення, функціонування, фінансування та стратегії розвитку AUKUS займалися такі вчені: Н.Vincze [1], А.Tillett [5], К.Magramo та Н.Whiteman [7], Е.Derek [8], Р.Peters та W.Beaver [9], М.Bronte [11].

Поряд з цими дослідженнями питання формування та використання оборонних видатків альянсу щороку набуває все більшої актуальності, виходячи з високої вартості проекту, пошуку джерел його фінансування та складностей його реалізації.

Метою дослідження є встановлення особливостей формування оборонного бюджету альянсу AUKUS та напрямів використання оборонних видатків.

Викладення основного матеріалу дослідження. Оголошення пакту викликало глобальне здивування та невдоволення Китаю, який побачив у ньому загрозу своїм інтересам. Окрім цього, AUKUS став причиною відмови Австралії від закупівлі французьких атомних підводних човнів на користь американських кораблів у 2021 році. Цьому передувала необхідність заміни австралійського флоту

дизельних підводних апаратів на кораблі з ядерними двигунами. Через розірвання контракту про будівництво підводних човнів французької розробки, підписаного в 2016 році на 50 мільярдів австралійських доларів, виникла дипломатична криза між Францією та країнами альянсу.

Безумовно, наразі вся увага прикута до нових підводних човнів, цієї безпрецедентної для Австралії кампанії, яка коштуватиме їй майже \$250 млрд до 2055 року або 700 % її поточного річного оборонного бюджету (для порівняння: американська програма із запуску ракетних атомних підводних човнів Columbia, вартість якої для 12 суден оцінюється в \$112 млрд, що еквівалентно 14 % американського оборонного бюджету в 2023 році) [1]. Створення підводних човнів в Австралії буде розпочато з 2030 року та має «підтримувати австралійську економіку протягом десятиліть» і створити «близько 20 000 прямих робочих місць» у країні.

Слід зауважити, що атомні підводні човни має лише у 6 країн: 5 постійних країн членів Ради безпеки ООН та Індія (рис. 1).

Рис. 1. Кількість та частка атомних підводних човнів за країнами-власниками [2]

Зауважимо, що новий більш агресивний етап війни в Україні у 2022 році змусив AUKUS ініціювати проекти з розробки гіперзвукової зброї для протидії військовому впливу союзника росії Китаю в Тихому океані.

Отже, детально проаналізувавши першу компоненту AUKUS (створення атомних підводних човнів зі звичайним озброєнням), розглянемо другу складову, яка полягає у розширенні оборонних можливостей:

- серія експериментів та навчань морської автономії AUKUS;
- тристороння «протичовнова війна»;
- запуск і підйом підводних апаратів;
- квантове позиціонування, навігація та хронометраж;
- стійкі та автономні технології штучного інтелекту (RAAIТ);
- розширені радіолокаційні можливості глибокого космосу;
- кібернетичні можливості;
- встановлення тристоронніх вимог;
- інноваційні виклики (узгодження екосистем оборонних інновацій);
- оборонна торгівля, співробітництво та промислова база;
- галузевий форум AUKUS Advanced Capabilities (інформування про політичні, технічні та комерційні межі сприяння розвитку та наданню передових можливостей);
- мережа оборонних інвесторів AUKUS.

Перераховані напрями співпраці країн-членів альянсу прискорюють і поглиблюють розвиток і забезпечення передових військових сил і засобів. Стратегічне узгодження національних оборонних стратегій учасників пакту, засноване на спільних цінностях, сприяє безпрецедентній співпраці в галузі передових технологій. На додаток до роботи, зосередженої на спеціальних можливостях альянсу, AUKUS надає засоби для подолання бар'єрів та покращення співпраці в інших сферах. Хоча багато заходів з розвитку передових сил і засобів, пов'язаних з AUKUS, залишаються засекреченими [4].

Щодо фінансування та безпосередньо оборонних видатків AUKUS, то у жовтні 2023 року Великобританія оголосила про інвестицію 4,6 мільярдів євро в оснащення нових ударних підводних човнів нового покоління SSN-Aukus та про укладення контрактів з кількома оборонними групами в межах військового альянсу AUKUS (включаючи BAE Systems, Rolls-Royce, Babcock та ін.), задля перешкоджання китайським амбіціям в Індо-Тихоокеанському регіоні. Для британської оборонної групи ці державні інвестиції «охоплюватимуть роботу з розробки до 2028 року» та «набір понад 5000 людей» [3].

Окрім цього, британський прем'єр-міністр хоче збільшити витрати на оборону до 2,5 % валового внутрішнього продукту в довгостроковій перспективі, тому розмір витрат на оборону буде переглянутий у 2025 році. За даними Світового банку, у 2021–2022 роках Великобританія витратила 2,2 % свого ВВП на військові витрати, що склало близько 55 мільярдів доларів США (46 мільярдів фунтів стерлінгів) [7].

Як стверджують R.Peters та W.Beaver, база оборонно-промислової промисловості США в тому вигляді, в якому вона є зараз, не здатна утворити ефективне військо, яке б змогло стримувати Китай в Індо-Тихоокеанському регіоні. Проблема гостра, і з кожним роком масштаби та актуальність проблеми стають все більшими. Отже, США мають розширити власну оборонно-промислову базу, та необхідно розширити співпрацю оборонно-промислової бази зі своїми найближчими союзниками [9]. Одним із напрямів реалізації цієї стратегії стала участь США у військовому альянсі AUKUS.

У 2023 році бюджетні документи Сполучених Штатів Америки надали розуміння перших кроків уряду щодо фінансування грандіозного проєкту з атомним підводним човном AUKUS, який коштуватиме \$9 мільярдів дол. (\$50–58 мільярдів протягом 10 років і до \$368 мільярдів до середини 2050-х років), тобто \$4,2 мільярда протягом десятиліття, а потім – \$483 мільйони щороку. Також заплановано видатки у розмірі \$127,3 мільйона протягом чотирьох років на 4000 нових місць в університетах та інших закладах вищої освіти для здобуття навичок, які необхідно швидко набути Австралії для підтримки будівництва, обслуговування та експлуатації атомних підводних човнів, враховуючи STEM і курси менеджменту. Ще \$87,2 мільйона протягом двох років було закладено на створення низки регулюючих органів для розробки та моніторингу правил безпеки та забезпечення дотримання законів про ядерну безпеку та нерозповсюдження.

Поряд з цим Міністерство закордонних справ і торгівлі отримає \$52,7 мільйона на проведення дипломатичного бліцу всупереч неодноразовим спробам Китаю критикувати угоду AUKUS. Окрім цього, для AUKUS також планується виділити \$4,5 мільярда, однак ця сума не містить витрати на будівництво підводних човнів та допоміжної інфраструктури або купівлю вживаних підводних човнів США [5]. При цьому, незважаючи на погіршення стратегічних перспектив у зв'язку з продовженням зростання впливу Китаю, бюджет США передбачає дотримання контрольного показника 2 % валового внутрішнього продукту для оборонних витрат.

Щодо фінансової участі Австралії у військовому альянсі, то М.Уотсон з Австралійського інституту стратегічної політики висловив таку позицію: «Існує законне питання щодо того, як австралійський уряд фінансуватиме придбання, будівництво і технічне обслуговування субмарин. Зараз Австралія має дефіцит бюджету в розмірі 50 мільярдів австралійських доларів, тому підвищення на додаткові 1–1,12 % ВВП вимагатиме жорстких рішень щодо державних доходів та/або видатків» [6; 10]. Він також зазначив, що поєднання технологій британського, американського та австралійського виробництва збільшує ймовірність затримок, спричинених зусиллями такої інтеграції. Можливо, найскладнішою та політично тернистою проблемою, перед якою стане програма AUKUS у довгостроковій перспективі, є те, як впоратися з ядерними відходами, які утворюються човнами класу «Virginia» та «AUKUS». Незважаючи на те, що реактори загерметизовані, і човни не потребують дозаправки протягом 30-річного терміну експлуатації, вони створюють забруднені рідини та частини. Найважливіше те, що після закінчення терміну служби реактори потрібно утилізувати [6].

У 2024 році партнери AUKUS мають зосередитися на мобілізації капіталу для інвестування в технології та оборонну інфраструктуру, щоб задовольнити найбільш нагальні прогалини в можливостях. Лише оперативність та інновації приватного сектора дозволять партнерам AUKUS конкурувати з китайськими конкурентами, які сильно субсидуються. Лише ефективне державно-приватне співробітництво, яке залучає «чистий капітал», забезпечить те, що прогрес у нових технологіях стане реальністю в надійному середовищі та без зв'язків із зловисними державними акторами [11].

Висновки та пропозиції. Отже, військовий альянс AUKUS зосереджується переважно на розвитку військового потенціалу і відкриває шлях для Австралії до будівництва ядерної енергетики на підводних човнах. Дві базові компоненти AUKUS посилюють спроможності, колективну безпеку і стримування партнерів альянсу в умовах мінливого стратегічного середовища і середовища безпеки.

AUKUS надає можливість підняти економіку країн-партнерів, враховуючи промислову базу, новими способами – будь-то STEM-освіта, стажування, обмін між людьми, кваліфікована трудова освіта або робітничі спеціальності.

Окрім цього, партнери пакту залишаються відданими поглибленню тристороннього співробітництва, посиленню обміну інформацією та технологіями, а також інтеграції оборонно-промислових баз для подальшого зміцнення спільних сил і засобів та підвищення стійкості між трьома країнами.

Таким чином, завдяки спільним зусиллям членів альянсу британський і австралійський підводні флоти отримають доступ до найкращих підводних технологій у світі, а Сполучені Штати отримають технічно провідних та компетентних партнерів, які здатні стримувати Китай і росію у їхніх відповідних водах.

References:

1. Vincze, H. (2023), «AUKUS: un nouveau modèle de partenariat sous stéroïdes», [Online], available at: <https://www.arenion24.news/2023/10/20/aukus-un-nouveau-modele-de-partenariat-sous-steroides/>
2. «Sous-marins pour l'Australie: pourquoi le pacte de l'alliance «Aukus» est historique», [Online], available at: <https://www.lexpress.fr/monde/sous-marins-pour-laustralie-pourquoi-le-pacte-de-lalliance-aukus-est-historique-W6LBLTAOTNDMFFC6MIRK46TKZM/>
3. «Le Royaume-Uni investit 4 milliards de livres pour s'équiper de nouveaux sous-marins d'attaque» (2023), [Online], available at: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/10/02/alliance-aukus-le-royaume-uni-consacre-4-milliards-de-livres-au-developpement-de-nouveaux-sous-marins-d-attaques_6191925_3210.html
4. U.S. Department of Defense (2023), *AUKUS Defense Ministers Meeting Joint Statement*, [Online], available at: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3604511/aukus-defense-ministers-meeting-joint-statement/>
5. Tillett, A. (2023), «Submarine bill swells as defence spending shoots past \$50b», *Financial review*, [Online], available at: <https://www.afr.com/politics/federal/submarine-bill-swells-as-defence-spending-shoots-past-50b-20230504-p5d5ht>
6. «\$368 billion, 20,000 jobs over 20 years: How AUKUS could “fundamentally transform” Australia» (2023), *Breaking defense Indo-Pacific*, [Online], available at: <https://breakingdefense.com/2023/03/aukus-nuke-sub-buys-will-fundamentally-transform-australia-368-billion-20000-jobs-over-20-years/>
7. Magramo, K. and Whiteman, H. (2023), «UK ramps up defense spending by \$6 billion ahead of key AUKUS submarine announcement», *CNN*, [Online], available at: <https://edition.cnn.com/2023/03/13/europe/uk-defense-spending-aukus-intl-hnk/index.html>
8. Derek, E. (2022), «Mix AUKUS and Indo-Pacific Security», *Congressional Research Service*, [Online], available at: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12113>
9. Peters, R. and Beaver, W. (2024), «AUKUS Is a Good First Step, But It Needs to Go Further», *The Heritage Foundation*, [Online], available at: <https://www.heritage.org/defense/report/aukus-good-first-step-it-needs-go-further>
10. Australian Government, Defence, *Budget 2023–24*, [Online], available at: <https://www.defence.gov.au/about/accessing-information/budgets/budget-2023-24>
11. Bronte, M. (2024), «How AUKUS Plans to Outpace China with Defense Tech Investments», *The National Interest*, [Online], available at: <https://nationalinterest.org/feature/how-aukus-plans-outpace-china-defense-tech-investments-209629>

Грищенко Ярослав Сергійович – здобувач ступеня освіти доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0009-0000-5432-5095>.

Наукові інтереси:

– проблеми та тенденції розвитку оборонного бюджету AUKUS.

E-mail: yaroslav2850@gmail.com

Hryshchenko Ya.S.**Directorates of the us of defense expenditures of the AUKUS alliance**

The AUKUS military alliance between Australia, the United Kingdom and the United States of America aims to deepen military, industrial and innovation integration to maintain a technological advantage over competitors such as China and protect the interests of these three nations in the Pacific. It has been established that the interest in the study of the sphere of economic and legal existence of the AUKUS defense alliance has recently attracted more and more researchers in the direction of defense expenditures. The issue of formation and use of the alliance's defense expenditures is becoming more and more relevant every year, based on the high cost of the partner project and the search for sources of its financing, as well as the difficulties of implementing this project. Two components of AUKUS have been identified: the creation of nuclear submarines with conventional weapons and the expansion of defense capabilities. The directions of cooperation of the member countries of the alliance accelerate and deepen the development and provision of advanced military forces and means. The strategic coordination of the national defense strategies of the pact participants, based on common values, promotes unprecedented cooperation in the field of advanced technologies. In the near future, AUKUS partners should focus their attention on mobilizing capital, particularly from the private sector, to invest in technology and defense infrastructure to meet the most pressing needs of the military alliance.

Keywords: defense budget; military budget; defense expenditures; military alliance; AUKUS.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2024.